

TANÁRJELÖLTEK TANÍTÁSI EPIZÓDJÁNAK REFLEKTÍV FELDOLGOZÁSA SZÓBAN ÉS ÍRÁSBAN

T-6

Kovács Renáta

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: reflektív gondolkodás; tanárjelöltek; szóbeli és írásbeli reflexió

A tanári professzióban kulcsszerepe van a reflexiónak, a reflektív gondolkodásnak, hiszen a pedagógus munkájának alapvető feltétele, hogy elemző-értékelő módon gondolkodjon és rendszeres önmonitorozást végezzen. Az ilyen magatartás megfelelő megalapozása már a tanárképzés kezdetén szükségszerű, ugyanis tudatos odafigyelés nélkül uralkodóvá válhatnak a reflexió korlátai, mint a hátráltató érzelmek vagy nézetek okozta, a tudáshiányból vagy az iskolai kontextusból adódó problémák (Kimmel, 2006). Ismertek a hazai szakirodalomban olyan módszerek, technikák, amelyek alkalmasak a reflektív gondolkodás gyakorlatban történő elősegítésére (Szivák, 2014, 2010), arról azonban elenyésző számú kutatás szolgáltat információt, hogy miként reflektálnak a tanárjelöltek a gyakorlatban. A kutatás célja az írásban és a szóban reflektáló tanárjelöltek gondolkodásának és az erre vonatkozó vélekedések összehasonlítása. Vizsgálatunk során egy tanórakutatást megvalósító, tanárképző egyetemi kurzus hallgatóival, összesen kétszer öt fővel fókuszcsoporthoz tartozó interjút vettünk fel, tíz főt pedig az interjúval megegyező kérdéseket tartalmazó, online kérdőív kitöltésére kértünk. Mind az írásbeli, mind a szóbeli reflexió az első és a második tanítási epizódjuk kivitelezését követően, összesen két-két alkalommal történt. A reflexióra sarkalló kérdések a történetek leírására, értékelésére, a problémák és hiányosságok azonosítására, illetve következtetések, fejlődési lehetőségek megfogalmazására irányultak. E reflektálási lehetőség hasznát, hatását a hallgatók a félév végi kurzusértékelésben nyílt végű kérdésre adott válaszokkal jelezték. Mindegyik adatfelvétel során nyert szöveget írásos formában kódoltuk, és kategorizálás útján, tartalomelemzéssel vizsgáltuk. A kategóriák kialakítása során a reflektív gondolkodás szintjeinek megfelelően két modellt, Taggart és Wilson (2005) reflexiós piramismodelljét, valamint a Kember (1999) által meghatározott reflektív gondolkodási szintezést használtuk fel. Az interjú és a kérdőív indirekt módon a tartalmi reflexióra irányította a hallgatók fókuszát. Eredményeink szerint ennél magasabb reflexiós szint nem is fordult elő a mintában. A tanítási feladatot elvállalók körében a gondolkodás mélysége jellemzőbb volt, ugyanakkor még esetükben sem volt jelentős különbség az első és a második tanítási epizód utáni reflektív gondolkodás minőségében. A gondolatok részletezettsége jellemzőbb volt szóban, ám a szóbeli és az írásbeli reflexió lehetőségét egyformán hasznosnak ítélték. Különös jelentőséget tulajdonítottak a saját túlmutató nézőpontok tudatosításának, ez pedig az egyetemi kurzusok kereteiben megvalósuló önreflexiós gyakorlatok iránti pozitív attitűdként is értelmezhető.